

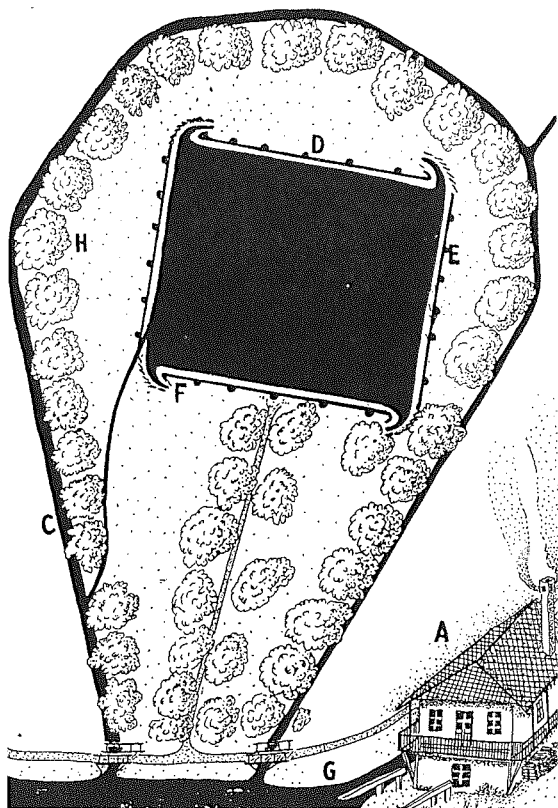
Jana Mrázová

Lichtenštejnská „kačenárna“ v Podivíně

Město Podivín má mnoho zajímavostí a specifických příkladů. Mezi ně patří také zvláštní zařízení pro odchyt divokých kachen nazývané „Kačenárna“.

Bylo vybudováno před mnoha lety mezi městem Podivínem a Ladnou. Tento název však přežívá až do dnešní doby, kdy se zde odchyt kachen již několik desetiletí neprovádí. Před rozsáhlými úpravami koryta řeky Dyje se Kačenárnou rozuměla hájenka (obr. 1 A), která byla postavena u odchytného zařízení a patřila lesní správě. Při regulačních pracích byla zbořena. Vlastní Kačenárnu tvořil několikahektarový les, ve kterém ještě dnes nacházíme zemní úpravy dolního toku řeky Dyje na migrační cestě vodních ptáků.

Dílo bylo vybudováno a udržováno převážně povinnými robotami i podivínských nevolníků. Svědčí o tom smlouva, uzavřená mezi Podivínem a lichtenštejnskou vrchností z roku 1637. Celá Kačenárna byla obehnána vodním příkopem (obr. 1 C) a zemním valem. Val byl osázen duby (obr. 1 H), které jsou v současnosti ve větší míře vyvrácené. Řada z nich dosahuje průměru i přes jeden metr. Lze tedy předpokládat, že jsou několik set let staré. Z těchto důvodů i rozkvět Kačenárny dávno překročil svůj zenit. Popisované zařízení mohlo být zbudováno až po výstavbě splavu na Dyji a náhonu (obr. 1 G) pro vrchnostenský mlýn v Ladné. Po zrušení splavu v roce 1925 došlo k úpadku odchytu kachen, i když byla několik let voda do Kačenárny uměle přiváděna pumpami poháněnými parním strojem.

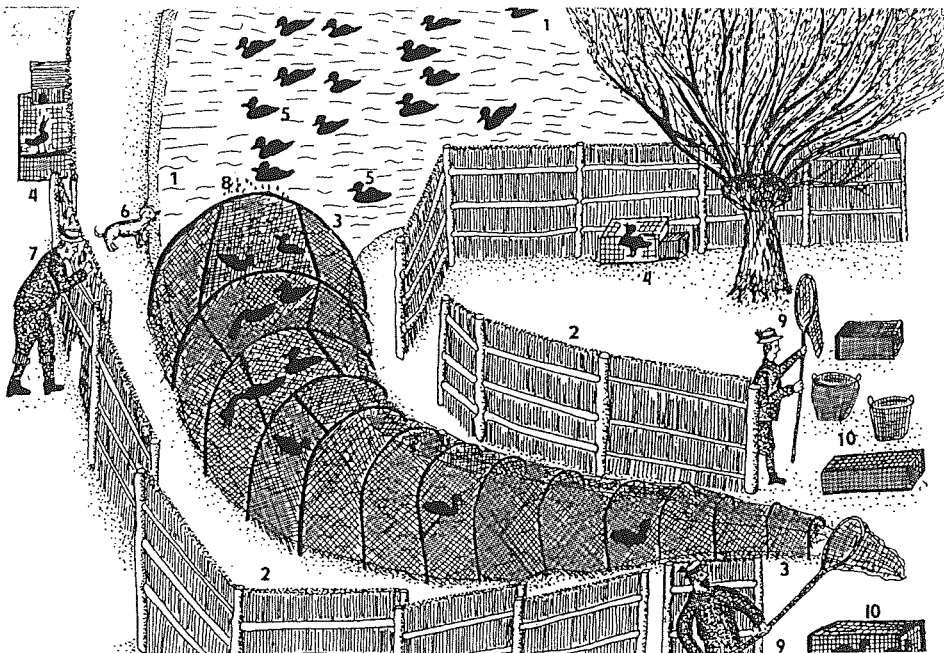
Obr. 1 – půdorys: podivínská kačenárna

Vlastní odchytné zařízení tvořily 4 choboty (obr. 1 F), umístěné v rozích asi jednohektarové vodní nádrže (obr. 1 D), která se nacházela ve středu území Kačenárny. Nádrž byla napájena z obvodové stoky a její hloubka se dala regulovat v rozmezí 30 až 50 cm.

V období tahu kachen se kolem celé vodní nádrže postavil rákosový plot (obr. 1 E), aby kachny na hladině nebyly rušeny. Na vnější straně zástěny byla umístěna hnízda pro kačery v proutěných klecích (obr. 2/4), kteří jako tzv. „volavci“ lákali hlasitým voláním letící kachny. Později byli volavci uměle zbaveni letu a ponecháni volně na hladině nádrže. Pro další manipulaci s dosedlými kachnami byl vycvičen malý psík (obr. 2/6), kterého ovládal hlasem zkušený hajný, stojící za zástěnou (obr. 2/7). Pes svým štěkotem přilákal zvědavé, ale opatrné kachny několik metrů ke břehu a pak postupovali hajný, pes i kachny k některému z chobotů (obr. 2/3). Těsně před chobotem byl pes odvolán a ustoupil otvorem za rákosovou stěnu (obr. 2/11). Do vody, zvláště na dno nádrže a chobotu bylo předem nasypáno krmivo – zrní (obr. 2/8), které kachny začaly chtivě přijímat a dostávaly se tak stále hlouběji do chobotu, zastřešeného hustou sítí. Kachny plavaly až do hrdla chobotu, kde pak mohly být uloveny (obr. 2 /9).

Při větším množství byly kachny do hrdla chobotu nahánány pomocníky hajného. Ulovené živé kachny byly umísťovány do připravených košů (obr. 2/10) a převáženy povozy, později vlakem zvláště do Vídně a jiných větších měst.

Zajímavá historie provozu Kačenárny mezi obyvateli pomalu upadla v zapomnění. Podobně upadá i celý objekt. Obvodové járků se postupně zanášejí listím, duby usychají pro nedostatek spodní vody, dno nádrže zarůstá rákosem, křovinami i stromy a choboty původně 20–30 metrů dlouhé se také pomalu zanášejí a zarůstají. Chodníček po obvodovém valu je sice průchodný, ale někde přerušeny vyvráceným dubem nebo vzrostlým keřem.

Obr. 2 - způsob odchytu kačen